

Postřehy z technické komise CIBE ve francouzském St. Quentinu

INSIGHTS FROM CIBE TECHNICAL RECEPTION CONTROL COMMITTEE IN ST. QUENTIN, FRANCE

Koncem října 2023 proběhla technická komise (TRCC) CIBE ve Francii v St. Quentinu, následovaná přehlídkou sklízecí techniky Betteravenir – Beet Europe na ploše okolo 40 ha s celkem sto vystavovatelů. Počasí bylo dosti nepříznivé, podobně jako u nás. Po 20. říjnu začaly v celé Evropě dlouhodobé deště, které ztížily sklizeň cukrovky. Do té doby naopak panovalo teplé a suché počasí, pro sklizeň a dlouhodobější skladování řepy rovněž méně příznivé. Komise CIBE pro technické záležitosti proběhla v termínu 23. až 25. října 2023, poslední den byl věnován individuálním prohlídkám na Beet Europe.

Hlavní témata, která se řešila, jsou aktuální i pro nás: ochrana proti houbovým chorobám, neonicotinoidy a jejich poslední možné využití v praxi právě v roce 2023, herbologické záležitosti a robotizace likvidace plevelů u bio-cukrovky. Řada dalších oblastí byla diskutována také v kuloárech. Ovšem hlavním tématem TRCC komise CIBE byl výkup cukrovky jako celek a zejména pak problémová kampaň 2022/2023, kdy si pamatujeme u nás zmrzlé a opětovně rozmrzlé hniující cukrovky. Problém to však nebyl jen v Česku, ale ve většině států Evropy – také ve Francii, Belgii, Švédsku, Dánsku, kde by mělo být klima mírnější, přímořské. To bude ještě rozvedeno.

Představení řepářství v oblasti St. Quentin a ve Francii

V každé zemi, která hostí buď technickou komisi nebo valnou hromadu CIBE, případně jednou za delší časový interval i kongres, připadne prvních 20 minut na to, aby se představilo pěstování cukrovky a výroba cukru v dané zemi. Ve Francii to bylo jednoduché, protože se jedná o řepářici velmoc, i když v posledních letech se znatelným poklesem pěstitelské plochy. Bylo prezentováno, že v roce 2017 se cukrovkou oselo ve Francii 480 tis. ha a v roce 2023 už pouze 380 tis. ha. Důvodů je pro to několik, ale tím hlavním budou zřejmě virové žloutenky, které srážely výnos v posledních letech ve Francii o 30 % i více, někde byly propady u výnosu až na 50–60 t·ha⁻¹ při 16% cukernatosti, když zvyklostí bylo docílovat výnosy nad 85–90 t·ha⁻¹ při 16% cukernatosti. Byla vidět částečně nechuť pěstitelů a i agronomické zklamání z nemožnosti využití neonicotinoidů proti škůdcům, zejména pak proti mšicím, které žloutenky přenášejí.

Ve Francii se běžně kalkuluje s produkcí cukrové řepy okolo 35 mil. t, s menší plochou a s mírným poklesem výnosu však zřejmě bude tento údaj za poslední kampaň 2023/2024 nižší. Mělo by se vyrobit okolo 4,5 mil. t bílého cukru, z toho domácí spotřeba činí okolo 2 mil. t. Zbytek je určen na export, i do třetích zemí (Afrika, Švýcarsko, Velká Británie). Klíčovými hráči na trhu jsou Tereos s 8 cukrovarů a Cristal Union rovněž s 8 cukrovarů,

doplňuje je několik menších producentů. Zajímavé bylo zjištění okolo alternativního paliva – biolihi, jeho obliba roste a stále se rozšiřuje. Lze říci, že v tom asi „velký bratr či sestra ze západu“ Francie už vidí o něco málo dále. Například palivo E10 bylo k dostání na 57 % čerpacích stanic. Palivo E85 pak na 6,5 % v roce 2022, aktuálně je pak v nabídce na 38 % čerpacích stanic ve Francii (u něj tedy došlo k razantnímu nárůstu pro rok 2023 o 30 %). V Česku jsme takovou éru zažili přibližně před 10 lety a možná se to i k nám vrátí, až se zjistí, že elektřinou se díra do EKO světa automobilismu neudělá. Jinak i Francie se hlásí k uhlíkové neutralitě od roku 2050.

Po stránce ekonomické francouzští pěstitelé kalkulují nyní s cenou cukrovky 50 eur za tunu při 16% cukernatosti, aby byly pokryty aktuální náklady a byl tvořen mírný zisk. Víze v České republice je podobná s očekávanou výslednou cenou okolo 1 250 Kč·t⁻¹. Uvidíme, jak dlouho období vyšších cen za cukr vydrží. Francouzský pěstitel odvádí z 1 t cukrovky 0,15 eura do Řepářské komise, obdobnou částku i cukrovarů, a z toho je pak financován výzkum ITB. Dalších 0,25 eura za tunu odvádí





na interprofesní činnost Svazu pěstitelů cukrovky CGB. Obdoba našeho ÚZEI spadá pod ITB, zaměstnává pro ekonomické propočty pět osob a hospodáří s rozpočtem 700 tis. eur.

Přímo v regionu, kde jsme absolvovali technickou komisi, by mělo být 23 700 pěstitelů cukrovky. Řepa je v osevním postupu na 12 % z celkové plochy a na 1 farmu připadá pouze 17 ha (několikanásobně méně oproti Česku), průměrný výnos měli za období 2018–2022 okolo 78 t·ha⁻¹ a průměrný věk farmáře je 52 let (na 20 % plochy jsou farmáři nad 60 let, mladá síla chybí).

Problémová kampaň 2022/2023 – rozmary počasí

Toto bylo hlavní a nejvíce diskutované téma – zmrzlá a následně rozmrzlá řepa v poslední ukončené kampani 2022/2023. I když se prokazatelně otepluje a září 2023 bylo asi nejteplejší v historii, musí se počítat s možnými výkyvy počasí! Bylo zmíněno, že je třeba využít genetických změn na adaptace letnímu suchu a extrémnímu počasí. Po stránce agronomické to může být hustota výsevu, hnojení, případně závlahy. Doporučení z Itálie je např. meziřádková vzdálenost 50 nebo 75 cm ve stádiu pokusů. Avšak zpět k namrzlé řepě v kampani 2022/2023 a několik příkladů.

Belgie zažila obdobné mrazy jako u nás, teploty –10 až –12 °C v období 10. až 16. prosince 2022, poté +20 °C. Od 2. 1. 2023 už byla na ukládkách shnilá řepa s cukernatostí 11–13 %, ucpávaly se filtrace v cukrovarech a od 8. 1. 2023 se již musela vrchní vrstva ukládek stáhnout a vyhodit. Mrazy poškozená cukrovka šla do bioplynových stanic a otázkou bylo, jak kompenzovat újmu

pěstitelům. Přibližně 2/3 byly pěstitelům zaplacený cukrovarem a 1/3 ze solidárního fondu pěstitelů. Nesklizeno zůstalo 800 ha (71 tis. t řepy), a to bylo vykompenzováno. Situace v Belgii tak vede k otázce, zdali je zakrývání TopTexem proti mrazům vůbec dostatečné a zda nevyužít v dalších kampaních navíc i fólie.

Další příklad je ze Švédska a Dánska, je to spíše příklad vynikající spolupráce dvou řepařicích severovýchodních zemí. Ve Švédsku byla hrozba, že na 15 % vyprodukované řepy nebude dostatek plynu pro její zpracování, proto byla dovezena do Dánska, kde plyn byl. Celkem se jednalo o 288 500 t cukrovky. Kampaň se tak ve Švédsku o 20 dnů zkrátila a v Dánsku proti tomu o 14 dnů prodloužila. Pozdní dodávky byly pěstitelům kompenzovány. Například ve Švédsku je kompenzace od 1. 12. do 23. 12. ve výši 1 SEK (0,1 eura) za tunu a den a po 24. 12. pak 1,5 SEK (0,14 eura) za tunu a den.

Poslední příklad je z Francie, kde vlivem mrazů a dalších faktorů poklesl výnos z očekávaných 83 t·ha⁻¹ jen na 77 t·ha⁻¹ při 16% cukernatosti (poprvé byl tak srovnatelný výnos ve Francii a v Čechách – rajonu Tereos TTD). Cukrovka prošla mrazem, mrzlo celkem 11 dnů a mráz trval v průměru 20 h denně. Následně se oteplilo na 7–12 °C, a to během 24 h, a následoval čtyřdenní déšť o celkových srážkách 40 mm. Pak nastal postupný rozkladný proces řepných bulev. Stav vypadal velmi špatně, ale na celkový objem dodané cukrovky ve Francii to činilo jen 2 % špatných, zmrzlých řep, některé ukládky dodávané v lednu pak měly až 10 % zmrzlých řep. Pokud byla řepa přikryta proti mrazu, vznikl nárok na kompenzaci 0,7–0,15 eura za tunu.

Výkup cukrové řepy a paušální seřez

Dlouhodobě diskutovaným tématem je i paušální seřez. V Česku je aplikován pouze v Tereos TTD v aktuální výši 2,8 % (byl ponížěn z 3,2 %). Na Moravě a ve Slezsku má hodnotu 0 %.

Na technické komisi bylo prezentováno, že ve Francii je paušál ještě aplikován ve výši cca 7 % v oblasti Tereos a Cristal Union, jinde ne. Kolega B. Conzen z Německa prezentoval, že celá země by měla nyní být bez paušálního seřezu v 18 cukrovarech. Švédsko mělo do roku 2022 paušál ve výši 3,68 % a od roku 2023 byl ponížěn na 0 %. Je to další výzva pro naše společné jednání s cukrovary o odstranění paušálního seřezu. Tento rok proběhne TRCC Cibe v Malmö ve Švédsku 17. až 18. října 2024 a v té době už by měly být známy podmínky kupních smluv na osev 2025, snad už i v Čechách bez paušálního seřezu.

Biořepa v Německu

Jedním z témat bylo i pěstování biocukrovky v Německu. Biořepy obecně spíše trochu ubývá a třeba to nebude cesta do budoucnosti, ale o tom rozhodne spotřebitel. Cena této cukrové řepy je 130 eur za tunu. Po stránce agronomické připravují půdu 10–14 dnů před setím, setí je pozdní koncem dubna a v květnu, řádky standardní 45 cm a likvidace plevelů plečkováním a motýčkou. Využívají se 3m roboti na 6 řádků se solárními panely (2×24 V), kteří zvládnou za sezonu udržovat 20–25 ha. V praxi se roboti používají již 3. rok a je otázkou, zda jejich životnost bude 10 nebo 12 let, aby bylo možné rozpočítat náklad na jejich pořízení. Témat k diskusi zůstává stále mnoho...

Jan Křováček, SPC Čech